

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN 2545-3998

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ, КНИЖЕВНИ
И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC, LITERARY
AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 3, NO 5, STIP, MACEDONIA, 2018

ГОД. III, БР. 5
ШТИП, 2018

VOL. III, NO 5
STIP, 2018

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. III, Бр. 5
Штип, 2018

Vol. III, No 5
Stip, 2018

PALMK, VOL 3, NO 5, STIP, MACEDONIA, 2018

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип,
Република Македонија

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калоѓера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Гурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip,
Republic of Macedonia

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, United States of America
Tole Belcev, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruyse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Даница Гавриловска–Атанасовска (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип, Македонија

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip, Macedonia

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip:
<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

BIBLIOGRAPHIC INFORMATION

Journal Name	PALIMPSEST International Journal for Linguistic, Literary and Cultural Research
Abbreviation	PALMK
ISSN (print)	2545-398X
ISSN (online)	2545-3998
Knowledge field:	UDC 81
UDC code	UDC 82 UDC 008
Article Format	HTML/ PDF; PRINT/ B5
Article Language	Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish, Italian
Type of Access	Open Access e-journal
Type of Review	Double-blind peer review
Type of Publication	Electronic version and print version
First Published	2016
Publisher	Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip, Republic of Macedonia
Frequency of Publication	Twice a year
Subject Category	Language and Linguistics, Literature and Literary Theory, Education, Cultural Studies
Chief Editor	Ranko Mladenoski
Country of Origin	Republic of Macedonia
Online Address	http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL
E-mail	palimpsest@ugd.edu.mk Academia edu https://www.ugd.academia.edu/ PALIMPSESTПАЛИМПСЕСТ
	Research Gate https://www.researchgate.net/profile/Palimpsest_Palimpsest2
Profiles	Facebook Palimpsest / Палимпсест
	Twitter https://twitter.com/palimpsest22
	SCRIBD https://www.scribd.com/user/359191573/Palimpsest-Палимпсест

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

15 ПРЕДГОВОР

Светлана Јакимовска, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

Svetlana Jakimovska, editor of Palimpsest

ЈАЗИК / LANGUAGE

19 Виолета Јанушева

ИСТИОТ/А/О/Е ВО НОВИНАРСКИОТ ПОТСТИЛ НА
МАКЕДОНСКИОТ СТАНДАРДЕН ЈАЗИК

Violeta Janusheva

THE [SAME] IN THE JOURNALISTIC SUB-STYLE OF THE STANDARD
MACEDONIAN LANGUAGE

31 Игор Станојоски

ЗА И ПРОТИВ УПОТРЕБАТА НА АОРИСТОТ ОД НЕСВРШЕНИТЕ
ГЛАГОЛИ

Igor Stanojoski

USE OF IMPERFECTIVE AORIST: FOR AND AGAINST

43 Марија Леонтик

КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА НА ГЛАСОВИТЕ ВО ТУРСКИОТ И ВО
МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК И НИВНА КЛАСИФИКАЦИЈА

Marija Leontik

CONTRASTIVE ANALYSIS OF THE TURKISH AND MACEDONIAN
SOUNDS AND THEIR CLASSIFICATION

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

61 Chahinda Ezzat

LES VOIX DU « SILENCE » DANS LE SILENCE DE MAHOMET DE SALIM
BACHI

Chahinda Ezzat

VOICES OF “SILENCE” IN THE SILENCE OF MAHOMET BY SALIM BACHI

73 Марија Ѓорѓиева Димова

ПИШУВАЊЕТО КАКО ДОМУВАЊЕ

Marija Gjorgjieva Dimova

WRITING AS A NARRATIVE HOME

87 Nurdan Yeşilyurt

DEDE KORKUT HİKÂYELERİ'NDE İHANET MOTİFİ ÜZERİNE

Nurdan Yeşilyurt

UPON THE THEME OF TREACHERY IN THE BOOK OF DEDE KORKUT

99 Satı Kumartaşlıoğlu

AFYONKARAHİSAR/EMİRDAĞ TÜRKÜLERİNDE COĞRAFYA VE
MEKÂN UNSURLARI

Satı Kumartaşlıoğlu

GEOGRAPHY AND PLACE ELEMENTS IN EMIRDAG FOLK SONGS

115 Şerife Seher Erol Çalışkan, Tuğba Teke

TÜRKMEN EFSANELERİNDE NEDİR ŞAH

Sherife Seher Erol Calışhkan, Tugba Teke

NEDIR SHAH IN TURKMENIAN LEGENDS

131 Славчо Ковилоски

ХРИСТЕ ХАЏИ КОНСТАНТИНОВИЧ: ПИСМОВНИК И ЕРМИНИЈА

Slavcho Koviloski

HRISTE HADZHI KONSTANTINOVICH: PISMOVNIK AND ERMINIA

139 Can Şen, Alp Eren Demirkaya

TROYSKİLİ AHMED TACEDDİN'İN RUSYA TÜRKLERİNİN TİYATRO
FAALİYETLERİ HAKKINDAKİ BİR YAZISI

Can Şen, Alp Eren Demirkaya

AN ARTICLE OF AHMED TACEDDIN FROM TROYSKI ABOUT
THEATER ACTIVITIES OF RUSSIAN TURKS

151 Даниела Андоновска-Трајковска

ТРАГАЊЕ ПО ЕСЕНЦИЈАТА ВО (ВОН)ТЕКСТОВНИТЕ СТРУКТУРИ
(КОН „ВО КОЖУРЕЦОТ НА ВЕКОТ“ ОД ВЕСНА МУНДИШЕВСКА-
ВЕЛЈАНОВСКА)

Daniela Andonovska-Trajkovska

A QUEST FOR THE ESSENCE IN THE (EXTRA) TEXTUAL
STRUCTURES OF “IN THE COCOON OF THE CENTURY”
BY VESNA MUNDISHEVSKA-VELJANOVSKA

161 Ивона Мургоска, Мариче Чолакова

РЕАКТУЕЛИЗАЦИЈА НА МИТОТ ЗА АНТИГОНА ВО ДРАМИТЕ
НА СОФОКЛЕ И НА ЖАН АНУЈ

Ivona Murgoska, Mariche Cholakova

REACTUALIZATION OF THE MYTH ANTIGONE BY SOPHOCLES
AND ANOULIH

КУЛТУРА / CULTURE

179 **Luciana Guido Shrempf**

VIAGGIO NELLA STORIA DELL'ITALIA CONTEMPORANEA ATTRAVERSO I FILM DEGLI ULTIMI VENTI ANNI: DALLA PRIMA GUERRA MONDIALE AD OGGI

Luciana Guido Shrempf

A JOURNEY ACROSS THE HISTORY OF CONTEMPORARY ITALY THROUGH THE MOVIES OF THE LAST TWENTY YEARS: FROM THE FIRST WORLD WAR UNTIL TODAY

197 **Слободан Милошески**

КУЛТУРА НА ЧИТАЊЕ НА ЛИКОВНИТЕ ДЕЛА

Slobodan Milosovski

CULTURE OF READING THE ARTWORK

207 **Петар Намичев, Екатерина Намичева**

ЧАРДАКОТ – ВИТАЛЕН ПРОСТОПЕН ЕЛЕМЕНТ ОД ГРАДСКАТА КУЌА ВО ШТИП ОД 19 ВЕК

Petar Namicev, Ekaterina Namicheva

THE BALCONY LOGGIA - A VITAL SPATIAL ELEMENT OF THE 19TH CENTURY HOUSE IN SH TIP

221 **Стојанче Костов**

ОРСКАТА ТРАДИЦИЈА КАЈ МАКЕДОНСКАТА ДИЈАСПОРА ВО СРБИЈА (ПО ПРИМЕРИ ОД ИСТРАЖУВАЊАТА НА ЕТНОКОРЕОЛОГОТ МИХАИЛО ДИМОСКИ ВО ГЛОГОЊ И ВО ЈАБУКА)

Stojanche Kostov

THE FOLK DANCE TRADITION OF THE MACEDONIAN DIASPORA IN SERBIA (FOLLOWING THE RESEARCHES OF ETHNOCHOREOLOGIST MIHAILO DIMOSKI IN PANCHEVO, KACHAREVO, GLOGONJ AND JABUKA)

233 **Zorica Nikolovska**

DER ÜBERSETZUNGSPROZESS ALS MACHTÄQUILIBRIUM ZWISCHEN VERSCHIEDENEN KULTUREN

Zorica Nikolovska

THE TRANSLATION PROCESS AS A POWER EQUILIBRIUM BETWEEN DIFFERENT CULTURES

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

245 Mohamed El-Halfaoui

LANGUES ET CULTURES DANS LE SYSTEME EDUCATIF MAROCAIN
(ANALYSE DES REPRESENTATIONS)

Mohamed El-Halfaoui

LANGUAGES AND CULTURES IN THE MOROCCAN EDUCATIONAL
SYSTEM (ANALYSIS OF REPRESENTATIONS)

259 Abderrahim Turchli

VERS UNE PROMOTION DE L'ENSEIGNEMENT – APPRENTISSAGE DE
L'INTERCULTUREL A TRAVERS LA LECTURE DE L'ŒUVRE LITTERAIRE
SUBSAHARIENNE

Abderrahim Turchli

TOWARDS THE PROMOTION OF INTERCULTURAL TEACHING-
LEARNING THROUGH READING FRANCOPHONE LITERARY WORK

269 Адријана Хаџи-Николова, Нина Даскаловска

СТРАТЕГИИТЕ ЗА ЧИТАЊЕ ВО НАСТАВАТА ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК

Adrijana Hadji-Nikolova, Nina Daskalovska

READING STRATEGIES IN ENGLISH LANGUAGE INSTRUCTION

281 Ümit Süleymani

MAKEDONYA'DA TÜRKÇE ÖĞRETMEN ADAYLARININ PSİKOLOJİK
ÖZELLİKLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Ümit Süleymani

A STUDY ON THE PSYCHOLOGICAL PROPERTIES OF TURKISH
TEACHER CANDIDATES IN MACEDONIA

293 Милена Гаврилова, Нина Даскаловска

ИНДИВИДУАЛНИ РАЗЛИКИ МЕЃУ УЧЕНИЦИТЕ И РАЗЛИЧНИ
СТИЛОВИ НА УЧЕЊЕ

Milena Gavrilova, Nina Daskalovska

INDIVIDUAL LEARNER DIFFERENCES AND DIFFERENT LEARNING
STYLES

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

- 307** **Људмил Спасов, Димитар Пандев**
„СТАНДАРДЕН МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК“ ОД АВТОРКАТА ВИОЛЕТА
ЈАНУШЕВА

Ljudmil Spasov, Dimitar Pandev
STANDARDEN MAKEDONSKI JAZIK [STANDARD MACEDONIAN
LANGUAGE] BY VIOLETA JANUSHEVA

- 313** **Ранко Младеноски**
БЕЛЕТРИЗИРАЊЕ НА ТЕОРИЈАТА И ТЕОРЕТИЗИРАЊЕ НА
БЕЛЕТРИСТИКАТА

Ranko Mladenoski
BELLETRIZING OF THE THEORY AND THEORIZING OF THE
BELLETRISTICS

- 331** **Марија Гркова**
ПРАГМАТИЧКАТА КОМПЕТЕНЦИЈА ВИДЕНА НИЗ ОЧИТЕ НА
НАСТАВНИЦИТЕ НА СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ

Marija Grkova
PRAGMATIC COMPETENCE THROUGH THE EYES OF A FOREIGN
LANGUAGE TEACHERS

ДОДАТОК / APPENDIX

- 339** ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“

CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

ПРЕДГОВОР

Почитувана читателке, ценет читателу,

Пред вас го имате петтиот број на меѓународното научно списание *Палимпсест* со кој тоа влегува во третата година од своето постоење. Бавните, но сигурни исчекори кои ние како уредници ги остваруваме со секој нов број на списанието само ни ја потврдуваат увереноста дека сме биле на вистинскиот пат кога ги поставувавме неговите темели. Имено, водени од идејата на нашиот патрон Гоце Делчев дека „светот единствено е поле за културен натпревар меѓу народите“ сметавме дека токму страниците на нашето списание, преку размената на идеи и сознанија, ќе создадат нов простор за културен и научен натпревар. Во тој дух и се определивме трудовите да се објавуваат на повеќе јазици (англиски, француски, германски, италијански, турски и руски јазик), секако негувајќи го, пред сè, мајчиниот македонски јазик. Во тој дух беше и определбата да се објавуваат трудови не само на домашни туку и на странски автори чиј интерес за списанието расте со секој нареден број.

Во петтиот број на списанието во петте рубрики (*Јазик, Книжевност, Култура, Методика на наставата и Прикази*) се распределени вкупно 25 труда. Дел од нив се напишани од страна на автори од Македонија: Виолета Јанушева, Игор Станојоски, Марија Леонтиќ, Марија Ѓорѓиева Димова, Славчо Ковилоски, Даниела Андоновска-Трајковска, Ивона Мургоска, Мариче Чолакова, Лучана Гвидо-Шремпф, Слободан Милошески, Петар Намичев, Екатерина Намичева, Стојанче Костов, Зорица Николовска, Адријана Хаџи-Николова, Нина Даскаловска, Милена Гаврилова, Умит Сулејмани, Људмил Спасов, Димитар Пандев, Ранко Младеноски и Марија Ѓркова. Покрај нив, во рубриката *Книжевност* свој придонес дадоа и Чахинда Езат (Chahinda Ezzat) од Египет, како и Нурдан Јешилјурт (Nurdan Yeşilyurt), Сат' Кумарташл'оглу (Satı Kumartaşlıoğlu), Шерифе Сехер Ерол Чал'шкан (Şerife Seher Erol Çalışkan), Тугба Теке (Tuğba Teke), Џан Шен (Can Şen) и Алп Ерен Демиркаја (Alp Eren Demirkaya) од Турција. Помеѓу преостанатите, рубриката *Методика на наставата* ја збогатија и Мохамед Ел-Халфаи (Mohamed El-Halfaoui) и Абдерахим Турчли (Abderrahim Turchli) од Мароко.

Искажувајќи искрена и длабока благодарност кон сите автори кои дадоа свој придонес за збогатувањето на овој број, воедно ја изразувам и својата цврста убеденост дека културниот и научен натпревар на страниците на *Палимпсест* нема да застане и дека во него ќе продолжат да објавуваат трудови, на големо задоволство на Уредувачкиот одбор и на Редакцискиот совет, наши колешки и колеги од сите континенти.

Светлана Јакимовска, уредник на Палимпсест

FOREWORD

Dear reader,

This is the fifth issue of the international scientific journal *Palimpsest* which enters the third year of its existence. The slow but sure steps forward that we as editors accomplish with each new issue of the journal confirm our conviction that we were on the right track when we laid down its foundations. Namely, led by the idea of our patron Goce Delchev that “the world is only a field for cultural competition among nations”, we believed that the pages of our journal, through the exchange of ideas and knowledge, would create a new space for cultural and scientific competition. In that spirit we decided to publish articles in many languages (English, French, German, Italian, Turkish and Russian), certainly nurturing, above all, our native Macedonian language. In that spirit was the decision to publish articles not only from Macedonian but from foreign authors as well whose interest in the journal grows with every new issue.

In the fifth issue of the journal a total of 25 papers are placed in the five sections (*Language, Literature, Culture, Teaching Methodology and Book Reviews*). Some of them are written by authors from Macedonia: Violeta Janusheva, Igor Stanojoski, Marija Leontik, Maria Gjorgjieva Dimova, Slavcho Koviloski, Daniela Andonovska-Trajkovska, Ivona Murgoska, Mariche Cholakova, Lucana Guido-Schrempf, Slobodan Miloseski, Petar Namichev, Ekaterina Namicheva, Stojanche Kostov, Zorica Nikolovska, Adrijana Hadzi-Nikolova, Nina Daskalovska, Milena Gavrilova, Umit Sulejmani, Ljudmil Spasov, Dimitar Pandev, Ranko Mladenovski and Marija Grkova. In addition to them, among the contributors to the “*Literature*” section were Chahinda Ezzat from Egypt, as well as Nurdan Yeşilyurt, Satı Kumartaşlıoğlu, Sherife Seher Erol Calışkan, Tugba Teke, Can Şen and Alp Eren Demirkaya from Turkey. The “*Teaching Methodology*” section was also enriched by Mohamed El-Halfaoui and Abderrahim Turchli from Morocco.

Expressing sincere and deep gratitude to all authors contributing to the enrichment of this issue, I also express my firm conviction that the cultural and scientific competition on the pages of *Palimpsest* will not stop, and to the great pleasure of the Editorial Board and the Editorial Council, our colleagues from all continents will continue to publish their articles in the journal.

Svetlana Jakimovska, editor of Palimpsest

TROYSKİLİ AHMED TACEDDİN'İN RUSYA TÜRKLERİNİN TİYATRO FAALİYETLERİ HAKKINDAKİ BİR YAZISI

Can Şen

Bartın Üniversitesi, Türkiye
cansen20@gmail.com

Alp Eren Demirkaya

Bartın Üniversitesi, Türkiye
ademirkaya@bartin.edu.tr

Özet: *Teârûf-i Müslimîn* II. Meşrutiyet'ten sonra İstanbul'daki Tatar İslâmcılarından Abdürreşid İbrahim, Osman Cudi, Yakup Kemal ve Troyskili Ahmed Taceddin gibi aydınlar tarafından çıkarılan bir dergidir. İslâm âlemini birbirinden haberdar etmeyi hedefleyen dergi, yazarlarının Rusya Türklerinden olması dolayısıyla daha çok Rus hâkimiyeti altındaki Türk toplulukları üzerine yayın yapmıştır. Bu açıdan *Teârûf-i Müslimîn*'deki yazılar Rusya Türklerinin sosyal hayatlarının ve sorunlarının hilâfet merkezi olan İstanbul'da bilinmesine katkı sağlamıştır. Bu makalemizde derginin yazarlarından olan Troyskili Ahmed Taceddin'in "Rusya İslâmlarında Tiyatroculuk" adlı yazısını ele alarak Rusya Türklerinin o dönemki tiyatro yaşamlarını değerlendirmeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: *Rusya Türkleri, Türk basın tarihi, Türk tiyatro tarihi, Teârûf-i Müslimîn, Troyskili Ahmed Taceddin.*

1. Giriş

Bu makalemizde Rusya Türklerinden olan Troyskili Ahmed Taceddin'in İstanbul'da yayımlanan *Teârûf-i Müslimîn* dergisindeki "Rusya İslâmlarında Tiyatroculuk" adlı yazısını ele alacağız. Makalemizde Troyskili Ahmed Taceddin'in hayatı hakkında elde ettiğimiz bilgileri aktaracak, *Teârûf-i Müslimîn* dergisinin yayın faaliyetini genel olarak ele alacak ve adı geçen yazı üzerinden Rusya Türklerinin o dönemki tiyatro yaşamını değerlendirmeye çalışacağız. Makalemizin sonunda ise Troyskili Ahmed Taceddin'in bu yazısının Latin harflerine aktardığımız şeklini sunacağız.

2. Troyskili Ahmed Taceddin ve *Teârûf-i Müslimîn* Dergisi

Ahmed Taceddin Rahmankulu'nun hayatı hakkındaki bilgiler oldukça sınırlıdır. 1889-1955 yılları arasında yaşayan Ahmed Taceddin bir Tatar düşünürü, senaryo yazarı ve dramaturgdur. Server Edhemova, onun

Troyski'de¹ yaşadığını, İstanbul'a eğitim amacıyla gittiğini, yazarlık ve dergicilik faaliyetlerinin Ekim Devrimi'nin çok öncelerinde başladığını, karışık ve sıkıntılı bir hayatı olduğunu belirtmiştir. *Çöküş, Buz Altında Dalga, Ölmeyen Kadın, Cihan Titrediğinde, Muhacir, Dolandırıcı* gibi sinema senaryoları yazan Ahmed Taceddin hayatının son yıllarında Özbekistan'a gitmiştir (Gumerov, 2016, s. 253; Yuziev, 1969).

Tatar Ceditçileri'nden olan Ahmed Taceddin, İstanbul'da bulunduğu süre içerisinde *Sırat-ı Müstakim/Sebilü'r-Reşad* ve *Teârûf-i Müslimîn* dergilerinde yazmıştır (bu dergilerdeki yazılarının künyeleri için bakınız Özdemir-Çelik, 2013, s. 250-277). Bu yazılarında Troyski Ahmed Taceddin imzasını kullanan yazar özellikle *Teârûf-i Müslimîn* dergisine makaleler ve isimsiz yayımladığı çevirilerle ciddi anlamda katkı sağlamıştır. Türkistan meseleleriyle ilgili devamlı olarak yazan Ahmed Taceddin, Başkurtlar ve Kazaklar hakkındaki yazılarının yanı sıra Buhara ve Hive hanlıkları üzerine de oldukça ayrıntılı makaleler yayımlamıştır (Kanlıdere, 2014, s. 168-169).

Ahmed Taceddin'in bu şekilde katkı koyduğu *Teârûf-i Müslimîn* dergisi ilk sayısı 15 Nisan 1910 ve son sayısı 1 Şubat 1911 olmak üzere otuz iki sayı yayımlanmıştır. Derginin sorumlu müdürü Osman Cudi, sahipleri Ahmed Taceddin ve Yakup Kemal'dir. Derginin başyazarı Abdürreşid İbrahim'dir (Özbek, 2002, s. 48). Esas olarak Rusya Müslümanlarının/Türklerinin kurtuluş mücadelesiyle ilgilenen *Teârûf-i Müslimîn* dergisinin "(...) amacı İslâm alemini birbirinden haberdar etmek ve daha da önemlisi Hilafet makamının bütün Müslümanlar tarafından saygıyla tanınmasını sağlayarak Osmanlı devleti çevresinde İslâm kardeşliği ve birliğini geliştirmek (uhuvvet ve rabita-i diniyeyi takviye) olarak belirlenmişti." (Özbek, 1995, s. 19).

Abdürreşid İbrahim ve Ahmed Taceddin gibi Tatar aydınlarının İstanbul'da buluşmaları ve burada bir dergi çıkarmaları İstanbul'un özellikle 19. yüzyılın sonlarında Osmanlı Devleti dışındaki Türkler için bir ilgi ve cazibe merkezi olmasıyla alâkalıdır:

"(...) İstanbul, Halifenin ve Türk sultanının oturduğu şehirdi. Rusya Türkleri (o zamanki yaygın kullanımıyla 'Rusya Müslümanları'), din kardeşliği bilinciyle, duygusal bakımdan Hilafet merkezine, yani İstanbul'a bağlı bulunuyordu. Her yıl hac vecibesini yerine getirmek için Rusya'dan ve Türkistan'dan yola çıkan hac yolcuları, gidiş ve dönüş sırasında İstanbul'a uğruyorlar, buradaki camileri ve diğer önemli yerleri ve dindaşlarını ziyaret ediyorlardı. Osmanlı Devleti ile Rusya arasındaki 1877-78 Savaşını ilgiyle takip ediyor, Osmanlıların galip gelmesini gönülden destekliyorlardı. Balkan Savaşı sırasında Osmanlı Devleti'nin uğradığı felaket ve bozgun haberleri Rusya ve Çin Müslümanları arasında derin bir üzüntüyle takip ediliyordu." (Kanlıdere, 2011, s. 103).

Osmanlı Devleti sınırları dışında kalan Türkler için İstanbul'un böyle bir cazibe merkezi olmasının yanında İstanbul'daki Türkçü ve İslâmcı aydınlar

¹ Troyski, Moskova'nın 37 km güneybatısında Desna Nehri'nin kıyısında yer alan bir şehirdir: https://www.wikizero.com/tr/Troitsk_Moskova (Erişim tarihi: 16/02/2018).

da Türk dünyasıyla ilgilenmişlerdir. Özellikle Mehmet Âkif ve arkadaşları tarafından yayımlanan *Sırat-ı Müstakim/Sebilü'r-Reşad* dergilerinde bilhassa Rusya Türkleriyle ilgilenilmiş ve İslâm birliğinin Türk birliğini de sağlayacağı ortaya konulmaya çalışılmıştır (Mumcu Ay, 1994, s. 153-154).

Türk dünyasının meşhur düşünür ve seyyahı Abdürreşid İbrahim, İstanbul'un Türk dünyasındaki cazibesinin de etkisiyle 1910 yılı başında İstanbul'a gelir ve bu arada diğer Tatar aydınlarıyla *Teârûf-i Müslimîn*'i çıkarır (Kanlıdere, 2011, s. 116). Derginin, İstanbul kökenli *Sırat-ı Müstakim* gibi İslamcı dergilerle karşılaştırıldığında sadece bir fikir dergisi olmakla kalmayıp bir siyasî çizginin aktivist organizatörü rolünü üstlenme amacıyla olduğu görülmektedir (Özbek, 2002, s. 47). Bu bağlamda dergi "(...) yalnızca İkinci Meşrutiyet İslâmcılığı ve hatta Türkçü/Turancılığı içinde farklı bir ses olmakla kalmaz, aynı zamanda ondokuzuncu yüzyıl sonlarında şekillenmeye başlayıp 1905 devriminin yarattığı liberal ortamda güçlenen Rusya kökenli Müslüman-Türk-Tatar siyasi hareketi içinde de özgün bir yer tutar. (...)" (Özbek, 2002, s. 47).

Teârûf-i Müslimîn'in Kırmımlı Yakub Kemal, Yusuf Akçura, Musa Bigiyef, Muhammed Murad Remzi, Rahim Hoca Azimbayef, Ârif Tevkiyef, Rahmetullah Yılıkbayef, Şah Ahmed, Ahmed Münir Reşid, Fethülkadir Süleymanof (Abdülkadir İnan), Mustafa Yangaliçef, Sibiryalı Ayşe, Mamure Hamidullina ve Fevziye Reşid (Abdürreşid İbrahim'in kızı) gibi çoğunluğu Rusya Türklerinden oluşan geniş bir yazar kadrosu vardı. Bu isimlerin yazılarının yanında dergide Troyski, Kazan, Kırım, Akmesjid, Orenburg, Sibiryalı, Buhara, Hive gibi şehirlerden gelen haber ve mektuplar da yayımlanmaktaydı (Kanlıdere, 2011, s. 117; derginin indeksi için bakınız Özbek, 2002, s. 56-67). Ahmet Kanlıdere, Troyskili Ahmed Taceddin'in otuz iki makaleyle dergiye büyük katkı sağladığı ve dergideki Rusçadan tercüme makalelerin de onun tarafından çevrildiği kanaatinin hâsıl olduğunu belirtmiştir (Kanlıdere, 2011, s. 118).

3. "Rusya İslâmlarında Tiyatroculuk" Yazısı Üzerinden Rusya Türklerinin Tiyatro Faaliyetlerine Genel Bir Bakış

Ahmed Taceddin'in "Rusya İslâmlarında Tiyatroculuk" adlı yazısı *Teârûf-i Müslimîn*'in birinci cildinin ikinci sayısında yayımlanmıştır. Derginin bu sayısının künye kısmında tarih Rumî 15 Nisan 1326, Hicrî 18 Reb'ül-âhir 1328 olarak verilmiştir. Bu iki tarihin Miladî'ye çevrilmesi farklı tarihleri vermektedir: Rumî tarih 28 Nisan 1910, Hicrî tarih ise 29 Nisan 1910 günlerine denk gelmektedir. Derginin yine künye kısmında yer alan "perşembe" ifâdesi tarihlerdeki sorunu çözmektedir: 28 Nisan 1910 perşembe gününe denk geldiği için bu tarihin doğru, Hicrî tarihin ise muhtemelen bir dizgi hatasıyla bir gün yanlış verildiği anlaşılmaktadır.²

² Rumî ve Hicrî tarihlerin Miladî'ye çevrilmesinde Türk Tarih Kurumu'nun "Tarih Çevirme Kılavuzu"ndan yararlanılmıştır: <http://www.ttk.gov.tr/genel/tarih-cevirme-kilavuzu/> (Erişim tarihi: 18/02/2018)

Ahmed Taceddin, yazısının başında tiyatro meselesinin Rusya İslâmları³ arasında ciddi boyutta dedikodu ve anlaşmazlıklara sebep olduğunu belirtmiştir. Tiyatronun böyle bir soruna yol açmasının sebebi genç neslin uyanış ve ilerlemenin tiyatro sayesinde olacağını düşünmelerine karşı din adamlarının bundan rahatsız olmaları ve tiyatroyu dine aykırı bularak tiyatro karşıtı fetvalar vermeleridir. Bu yüzden tiyatronun Tatar Türkleri arasında yaygınlaşması gecikmiştir: “*Kazan Tatar kültürünün temel düşüncesinde yer alan Müslümanlığın sahne sanatlarına olumsuz baktığının varsayılması, bu türde eser verilmesinin gecikmesinde en önemli faktör olur. Halk günah olduğu fikriyle tiyatro eserleri ve sahne sanatlarına baştan beri soğuk bakar.*” (Kamaliev, 2009, s. 18).

Buna rağmen özellikle Ahmed Taceddin’in belirttiği gibi tiyatro gençler tarafından ilerlemenin ve gelişmenin öncüsü olarak kabul edilir: “*(...) Kazan Tatar tiyatrosu sahnesi; 1917 yılına kadar geniş kitlelere bilgi vererek onları aydınlatmada, İdil-Ural Tatarlarının ülküsü hâline gelmiş Maarifçilik görüşünü yaymada, seyircileri eğitmede, kültürlerini artırmada, büyük rol oynar. (...)*” (Kamaliev, 2009, s. 30). Bu noktada Kazan Tatarlarının ilk tiyatro eseri olarak Abdurrahman İlyas’ın (1856-1895) *Biçare Kız* adlı piyesi karşımıza çıkmaktadır (Kamaliev, 2009, s. 18).

Görüldüğü üzere özellikle din adamları tarafından tiyatronun İslâmiyet’e aykırı olarak değerlendirilmesine rağmen gençlerin çabalarıyla Tatar Türkleri arasında ilk eserler verilerek bir tiyatro hayatı ve edebiyatı oluşmaya başlamıştır. Esasında Ahmed Taceddin uyanış aşamasında olan milletlerde bu şekilde tartışmaların olmasını doğal kabul eder. Onun rahatsız olduğu nokta bir sanat dalı hakkında çıkan tartışmaların büyüyerek, toplumda başka hiçbir sorun yokmuş gibi, tarafların konuyu ifrat-tefrit derecesine çıkarmalarıdır. Bu rahatsızlığını şu cümleler ile ifade eder: “*(...) Bu tiyatro mes’esi birçok senelerden beri ortalıkta dolaşiyor. Gençler tarafından buna verilen i’tinâ ve ehemmiyet mekteplere bile verilmediği gibi imâmlar tarafından izhâr edilen nefret ve istikrâh dahi bugüne kadar hiçbir şeye edilmemiştir. Ve bu husûsta sarf olunan laflar kimsenin hâtırına bile gelmemiştir. ‘Acaba bu kadar cüz’î bir şey için efkârın bu derecede teşettüte uğraması neden ileri geliyor? Ve buna mü’essir nedir? Kendi kendilerinden mi?’*”

Ahmed Taceddin’in bu sorularının ardında bazı şüpheler yatmaktadır. Yazının devamında Orenburg muhabirinden⁴ gelen bilgilere dayanarak Orenburg’da tiyatro üzerine tartışmaların iyice alevlendiğini ve *Din ve Ma’îşet* mecellesinin halkı tiyatroyu boykota davet ettiğini belirten Ahmed Taceddin, bu bojkot çağrısının Rusya Türklerinin gerçek anlamda bir birliğe ihtiyaç

³ Rusya İslâmları/Müslümanları ifâdeleri o dönemde “Rusya Türkleri” anlamında yaygın olarak kullanılmaktaydı (Kanlıdere, 2011, s. 103).

⁴ *Teârûf-i Müslimin*’in amaçlarından birisi de Rusya ve Türkistan’ın değişik yerlerinde muhabirler görevlendirilerek bunlar aracılığıyla alınan bilgileri yayımlamak ve bu şekilde Osmanlı kamuoyunu buralarda yaşayan Müslüman halk arasındaki gelişmelerden haberdar etmektir (Kanlıdere, 2011, s. 116). Ahmed Taceddin’in bu yazısında Orenburg muhabirinden bahsetmesi derginin bu çalışmalarına bir örnek teşkil etmektedir.

duyduğu hassas bir anda yapılmasının kendisini şüpheye düşürdüğünü belirtmiştir. Zira yine Rusya'dan alınan bir habere göre bundan sonra Rusya Türklerinin eğitim-öğretim meselelerine ait kararlar Rus parlamentosu Duma tarafından alınacaktır. Ahmed Taceddin'e göre hayat memmat derecesindeki bu durum karşısında birlik olup hareket etmek yerine tiyatro meselesi üzerinden bir toplumsal çatışmaya sebep olmak doğru değildir. Bu yüzden *Din ve Ma'îşet*'in boykot çağrısını masum bir hareket olarak görmediğini belirtmiştir. Ahmed Taceddin bu bağlamda yazısını "(...) *Yekdiğerine sımsıkı bağlı olması ezher cihet matlûb olan ahâlî-i Müslîmeyi birbirinden ayırmaya çalışıyor. Hangi maksada mebnî? Ve hangi esbâbtan dolayı? Elbette ittifâka bu kadar muhtâç olduğumuz bir zamanda tiyatro gibi İslâmiyet'te vücûdî, 'ademî, müsâvî olan bir mes'ele boykotaj için sebep teşkîl edemez. Zaten buna kimse inanamaz. O hâlde? Demek başka bir esbâb var da; fakat 'alenen söylemek işine gelmeyeceğinden izhâr edemiyor. Elbette bunun ne olduğunu anlamak isteriz!*" cümleleriyle bitirmektedir.

4. Sonuç

"Rusya İslâmlarında Tiyatroculuk" yazısından Troyskili Ahmed Taceddin'in tiyatro sanatının toplumsal faydasına inandığı anlaşılmaktadır. Buna rağmen tiyatro taraftarı gençler ile onların karşısında duran tiyatro karşıtı dinî grupların bu meseleyi büyütüp bir çatışma hâline getirmelerinden rahatsızdır. Yazısının son kısmından tiyatronun İslâmiyet'e aykırı olmadığını düşündüğü anlaşılan Ahmed Taceddin tiyatro üzerine yapılan tartışmaların bir boykot derecesine çıkarılmasını doğru bulmaz ve bunun arkasında art niyet olduğu düşüncesini ima eder. Ona göre Rusya Türklerinin eğitim meselelerinde yetkinin Rus meclisine verildiği bir ortamda bu derece hayatî sorunlar varken tiyatro üzerinden toplumsal çatışmaya sebep olmak doğru bir hareket değildir.

Genel olarak değerlendirmeye çalıştığımız ve makalemizin sonunda Latin harflerine aktararak verdiğimiz Ahmed Taceddin'in bu yazısı Rusya Türklerinin 1910 yılındaki tiyatro faaliyetleri, farklı grupların tiyatroya bakışları ve toplumun çeşitli sosyal sorunları hakkında bilgi verdiği için tarihî açıdan belge değeri de taşımaktadır.

Ek: Troyskili Ahmed Taceddin'in "Rusya İslâmlarında Tiyatroculuk" Adlı Yazısı⁵

Rusya'da epey nizâ'lara⁶ sebebiyet veren ve İslâmlar beyninde⁷ güft ü gûyî⁸ mûcib olan⁹ mesâ'ilden¹⁰ biri de tiyatro mes'elesidir.

⁵ Metnin çeviri yazısı hazırlanırken uzun ünlüler (^), ayın (') ve hemze (') gösterilmiştir. Metnin anlaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla kimi Arapça, Farsça kelimelerin anlamları dipnotta verilmiştir.

⁶ Anlaşmazlık.

⁷ Arasında.

⁸ Dedikodu.

⁹ Sebep olan.

¹⁰ Meseleler.

1906 inkilâbından sonra el-yevm¹¹ istifâde edilecek bir hâl-i mükemmeliyete gelen tiyatro sanatı gençlerimizin nazar-ı dikkatini celbederek bu san'ata karşı herkeste bir arzû ve bir heves yükselmeye başladı.

Buna verilen ehemmiyet pek az bir zaman zarfında o kadar yükseldi ki hattâ gençlerimiz milletin terakkî ve intibâhı¹² ancak tiyatro sayesinde olacağını iddî'âya kadar vardılar hattâ bir vakitler beyinlerinde bir gûna¹³ münâsebet olmadığı hâlde terakkî-perverlik¹⁴ ile tiyatro-perverlik yan yana getirilerek ikisine bir ma'nâ verilmeye, lâzım melzûm derecesinde tutulmaya başlandı. Fakat bugüne kadar müfritâne bir harekete dâ'ima tefritle mukâbele oluna geldiğinden bizim gençlerimizde bu hissiyât ifrât-perverânelerine mukâbil imâmlar tarafından tefrît derecesinde bir mu'âmele gördüler. Pek mukaddes 'addettikleri tiyatroları, imâmların tahkîrine hedef olarak vızır vızır fetvâlar verildi. Takdîs ile tahkîrin müsâdemesinden husûle gelen gürültüler ise bütün âfâkı tuttu. Zaten böyle şeyler hâl-i ibtidâ'ide¹⁵ bulunan akvâmda¹⁶ dâ'imâ görülen ahvâldendir ve öyle olmak îcâp eder. Çünkü bir millet devr-i intibâhının ilk safhasında bulunduğu vakit a'zâsının ba'zısında bir hâlet-i 'asabiye¹⁷ nümâyan oluyor.¹⁸ Hâtırında dâ'imâ mâzînin gavâ'ili¹⁹ bulunuyor. O menhûs²⁰ mâzîsinde kaçırılan menâfi'î,²¹ pâymâl²² olunan hukuku, gâ'ip eden fırsatları göz önüne geldikçe bir infi'âlin²³ altında eziliyor. Bu infi'âl gittikçe tezâyüd ederek²⁴ bilâhere²⁵ i'tidâl²⁶ deminin ihlâlini mûcib oluyor. İ'tidâl demini gâ'ip eden bir âdemin muhâkemesi eksik olacağından gözüne her şey nâ-tamâm²⁷ gözükyüyor ve her bir yaptığı işten 'adem-i memnûniyet izhâr ediyor.²⁸ Binâen'aleyh yolsuz telafi-i mâfata²⁹ kalkışıyor. Bu ise ifrâttan başka bir şey değildir. Fakat bu hâlet-i 'asabiye dediğim gibi ba'zı a'zâ-yı millette bulunup kısm-ı küllîsi³⁰ ise keslân-ı³¹ kadîminde³² bulunuyorlar. Bu kadîm-perverlerin en sevmediği bir şey de mücâdele-i hayâttır. Hayâtı idâmeye

¹¹ Bugün.

¹² İlerleme ve uyanış.

¹³ Bir çeşit.

¹⁴ İlerlemecilik.

¹⁵ Başlangıç hâlinde/aşamasında.

¹⁶ Kavimler.

¹⁷ Sinirlilik hâli.

¹⁸ Görülüyor.

¹⁹ Sıkıntı.

²⁰ Uğursuz.

²¹ Faydalar.

²² Hakir duruma düşürülmüş.

²³ Öfke.

²⁴ Artarak.

²⁵ Sonradan.

²⁶ Aşırılığa kaçmama.

²⁷ Eksik.

²⁸ Ortaya çıkıyor.

²⁹ Elden gidene telafi etme.

³⁰ Bütünün bir parçası.

³¹ Tembel, yorgun, uyuşuk.

³² Eski.

hâdim³³ ne gibi bir şey varsa bundan nefret ederler. Hele terakkî ve teceddüd³⁴ bunların en hoşuna gitmediği bir şeydir. İşte bir milletin a'zâ-yı mevcûdesi beyninde şu levha-i tenâkuzun³⁵ husûle gelmesi terakkî ve tekâmülüne büyük bir mâni'a³⁶ teşkil ediyor. Bu mâni'ayı ortadan kaldıracak bir şey varsa o da bunları yekdiğerine mezc edecek³⁷ bir meslek-i mu'tedildir.

Devr-i intibâhın ilk safhalarında görülen şu iki nev' hâlet-i rûhiyye, ifrât tefrît, zâhiren kendi kendinden husûle gelerek hâricin te'sîrinden âzâde bir hâlde görülse de fakat fikr-i kâsırânem³⁸ bunu bu sûretle kat'â³⁹ kabul etmiyor. Belki hâl-i ibtidâ'iyede bulunan milletlerde böyle tabî'atlara ancak fevkalâde isti'dâd bulunup eserinin görülmemesi behemehâl⁴⁰ hâricin teşhîriyle oluyor demek istiyorum. Ümît ederiz ki istikbâl, tettebbu'⁴¹ her şeyi meydâna koyar.

Rusya İslâmlarının zaman-ı intibâhından bugüne kadar geçirdikleri devrelerini birer birer tedkîk edecek⁴² olursak şayân-ı dikkat ve mülâhaza pek çok ahvâl görürüz. Ez-cümle⁴³ mârrüzzikr⁴⁴ tiyatro mes'alesi! Bu tiyatro mes'alesi birçok senelerden beri ortalıkta dolaşiyor. Gençler tarafından buna verilen i'tinâ ve ehemmiyet mekteplere bile verilmediği gibi imâmlar tarafından izhâr edilen nefret ve istikrâh⁴⁵ dahi bugüne kadar hiçbir şeye edilmemiştir. Ve bu husûsta sarf olunan laflar kimsenin hâtırına bile gelmemiştir. 'Acaba bu kadar cüz'î bir şey için efkârın bu derecede teşettüde⁴⁶ uğraması neden ileri geliyor? Ve buna mü'essir⁴⁷ nedir? Kendi kendilerinden mi?

Orenburg muhâbirimizin verdiği ma'lûmâta nazaran el-yevm bu tiyatro mes'alesi Orenburg'ta pek ziyâde 'alevlenmiş. Hattâ işler boykotaja kadar gitmiş. İmâmlar tarafından neşrolunan "Din ve Ma'îşet" mecellesi ahâlî-yi Müslimeye tiyatro-perverâne karşı boykotajı tavsiye ederek Orenburg ulemâsını da bu tavsiyeye iştirâk etmeye da'vet ediyormuş.

"Din ve Ma'îşet" mecellesinin esnâ-yı intişârından⁴⁸ bugüne kadar din nâmından İslâmiyet'e sürmek istediği lekeler İslâmların hayâtına ettiği kasıtları tahammül olunmayacak bir derecededir: Bugüne kadar her ne

33 Hizmet eden.

34 Yenilenme.

35 Çelişki.

36 Engel.

37 Karıştıracak.

38 Âcizane fikrim.

39 Kesinlikle.

40 Ne olursa olsun.

41 Araştırma.

42 İnceleyecek.

43 Örnek olarak.

44 Zikri yukarıda geçmiş olan.

45 Tiksinme.

46 Dağılma, ayrılma, ihtilaf.

47 Sebep olan.

48 Yayınılandığı andan.

yaptıysa hepsini bir eser-i cehâlete, mes'elenin aslını anlamadığına haml ederek⁴⁹ bir müsâma ve istihfâf⁵⁰ ile geçiriyorduk fakat bugünkü hareketi 'ayânen görülüyor ki ne bir eser-i cehâlet ve ne de bir su-i tefehhüm⁵¹!.. Çünkü livâ-yı Muhammediye'nin altına giren sa'îd⁵² ve şakî⁵³ hepsi ittihâdla⁵⁴, uhuvvetle⁵⁵ mükellef⁵⁶ olduğunu Kur'ân-ı Kerîm 'alenen î'lân ediyor. Bu î'lânın anlaşılmayacak veyâhut sû-i tefsîre uğratılacak hiçbir noktası yoktur. Binâen-'aleyh bittabi din nâmından hareket eden "Din ve Ma'îšet" mecellesini boykotaja da'vete sevk eden cehâleti değil de belki başka bir konudur.

Bu boykotaj mes'elesini Rusya İslâmlarının öz aralarında tam bir ittifâka muhtâç oldukları bir ânda çıkardığı nazar-ı dikkate alınacak olursa insan ister istemez birtakım şüphelere düşüyor. Kim bilir belki de ittifâkı⁵⁷ vukû'a gelmiştir⁵⁸. Fakat her şeyi ittifâka haml etmek de lüzûmundan fazla sâf-derûnluktur.⁵⁹ Sâf-derûnluğun bu derecesi hiçbir vakit memdûh⁶⁰ olamayacağından bittabi kabul etmemekte ma'zûruz.

Bu hafta zarfında Rusya'dan aldığımız matbû'ât Paskalya'dan sonra İslâmların ta'lîm ve ta'allüm⁶¹ mes'eleleri Duma'da⁶² bakılacağını bildiriliyordu. Bir milletin hayâtı ma'ârifi sâyesinde olacağından Rusya İslâmlarının hayâtı da kendi mektep ve medreseleri sâyesinde olacağını izâha hâcet yoktur. Şimdi bu mektep, medreselerin İslâmların hayâtını muhâfaza edebilecek bir hâle getirilmesi bugün Duma'nın elinde ve Duma'nın yapacağı kanûnlara vâbestedir.⁶³ Demek hayât memât pusulası bu günleri elimize Duma tarafından verilecektir. Fakat 'acaba bu pusulanın hayât pusulası olacağı bugün taht-ı te'mînine almış mıyız? Elbette bizimle beraber boykotajcılar da bilir ki almamışız. Çünkü Duma'daki vekîllerimiz a'zâ-yı meclisin yirmide birini bile teşkîl edemeyeceğinden î'tibâr-ı 'adedîleri ehemmiyetten sakat olduğu gibi ser-âzâde bir hâlde bulduklarından nüfûzca da hiçbir kuvveti hâ'iz⁶⁴ değildir.

Ma'lûm a! Bir meb'ûsa Duma dâhilinde nüfûz kazandıran kuvve-yi 'ilmiyesinden ziyâde muntehiblerinin⁶⁵ kendine zâhir olmasıdır. Muntehibin

49 Yorarak.

50 Küçük/hor görme.

51 Yanlış anlama.

52 Kutlu, mübarek.

53 Haydut.

54 Birlik.

55 Kardeşlik.

56 Yükümlü.

57 Tesadüfen.

58 Meydana gelmiştir.

59 Safılık, kolay kandırılabilen.

60 Övülmüş.

61 Eğitim, öğrenme.

62 Rus parlamentosu.

63 Bağlıdır.

64 Sahip.

65 Seçmenlerinin.

gibi bir istinâdgâhı⁶⁶ olan bir meb'ûs on-on beş tane istinâdgâhsız meb'ûsların yerine kâ'imdir. Böyle istinâdgâhı olan meb'ûslar meşrû olan her bir âmâlini tervîc⁶⁷ ettirebilirler. Çünkü arkasında memleketin mühim bir cüz'ini tutan elli bin tane adam bulunuyor. Bunların metâlib-i meşrû'alarını⁶⁸ kabûl etmemek memleketin bir cüz'ini buhrâna vermek demektir. Buhrân-ı dâhilîye taraftar olacak meb'ûsun olması muhâl olduğundan bu metâlib-i meşrû'anın kabûl olunacağı da şüphesizdir. Eğer bu gün on tane meb'ûsumuzun müntehibleri meb'ûslarına zâhir olarak âmâl-i meşrû'aları kabûl olunmadığı takdîrde beş yüz bin ağızdan istemeye müheyyâ⁶⁹ bulunarak bunu Duma meclisine anlatacak olurlarsa Duma'nın mihverinde⁷⁰ büyük bir tahavvülün⁷¹ vukû'a gelmesi şüphesizdir. Bu ise bittabi ancak kavî bir ittifâkla mümkün olacak şeylerdendir. Fakat ittifâk edemiyoruz, gittikçe birbirimizden ayrılıyoruz. 'Acaba bu bizi ayıran nedir? Din değil, bittabi kavmiyet, cinsiyet de değil. Menâfî'in⁷² ihtilâfı olmayacağı da meydânda; çünkü dinen, cinsen bir olan milletin menâfî'i de bir olacağı tabî'idir. O hâlde nedir bizleri böyle ayıran? 'Acabâ "Din ve Ma'îşet" mecellesi niçin ikide bir ortalığı karıştırarak düğme kadar bir şeyi deve kadar büyütmek istiyor? Yekdiğerine sımsıkı bağlı olması ez-her cihet matlûb olan ahâlî-i Müslîmeyi birbirinden ayırmaya çalışıyor. Hangi maksada mebnî?⁷³ Ve hangi esbâbtan⁷⁴ dolayı? Elbette ittifâka bu kadar muhtâç olduğumuz bir zamanda tiyatro gibi İslâmîyet'te vücûdî, 'ademî, müsâvî olan bir mes'ele boykotaj için sebep teşkil edemez. Zaten buna kimse inanamaz. O hâlde? Demek başka bir esbâb var da; fakat 'alenen söylemek işine gelmeyeceğinden izhâr edemiyor. Elbette bunun ne olduğunu anlamak isteriz!

Kaynaklar

1. Gumerov, İ. G. (2016). *Ruhi Miras: İzlenüvler Hem Tabışlar*. Kazan: Tataristan Respublikası Fenner Akademiyesinin G. İbrahimov İsimindeki Til, Edebiyat hem Sengat İnstitutu.
2. Kamaliev, A. (2009). *Romantik Milliyetçi Ayaz İshakî*. Ankara: Grafiker Yayınları.
3. Kanlıdere, A. (2011). Türk Dünyasının Kültür ve Cazibe Merkezi Olarak İstanbul (1908-1914). İçinde: D. Hut, Z. Kurşun, A. Kavas (editörler), *Tarih İçinde İstanbul Uluslararası Sempozyumu – Bildiriler*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayını.
4. Kanlıdere, A. (2014). Türk Basımında Türkistanlı Ceditçilerin Kültürel Faaliyetleri (1910-1914). *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 167-176.

⁶⁶ Dayanağı.

⁶⁷ Destekleme.

⁶⁸ Dine uygun taleplerini.

⁶⁹ Hazır.

⁷⁰ Eksen, merkez.

⁷¹ Değişim.

⁷² Menfaatlerin.

⁷³ Hangi amaca dayanıyor.

⁷⁴ Sebepler.

5. Mumcu Ay, Y. (1994). *Sırât-ı Müstakîm ve Sebilü'r-Reşad Dergilerinde Dış Türkler Meselesi Üzerine*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü basılmamış yüksek lisans tezi.
6. Özbek, N. (1995). Abdürreşid İbrahim ve İkinci Meşrutiyet Yılları: Teârûf-i Müslimîn ve İslâm Dünyası Dergileri. *Toplumsal Tarih*, 4(20), 18-23.
7. Özbek, N. (2002). İkinci Meşrutiyet İstanbul'unda Tatar İslamcıları: Teârûf-i Müslimîn Dergisi. *Müteferrika*, (21), 45-67.
8. Özdemir, E. – Çelik, M. Y. (2013). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Basınında Rusya Türkleri Konulu Haber ve Makaleler Bibliyografyası (1908-1923). *Turkish Studies*, 8(11), 247-277.
9. *Troitsk, Moskova*. https://www.wikizero.com/tr/Troitsk_Moskova (Erişim tarihi: 16/02/2018).
10. Troyskili Ahmed Taceddin (28 Nisan 1910). Rusya İslâmlarında Tiyatroculuk. *Teârûf-i Müslimîn*, 1(2), 27-29.
11. Türk Tarih Kurumu. *Tarih Çevirme Kılavuzu*. <http://www.ttk.gov.tr/genel/tarih-cevirme-kilavuzu/> (Erişim tarihi: 18/02/2018).
12. Yuziev, N. (1969). *Nil Yuziev Kino Hem Tatar Edebiyatı*. <http://gabdullatukay.ru/in-art/in-theatre/nil-yuziev-kino-hem-tatar-edebiyaty/> (Erişim tarihi: 12/02/2018).

Can Şen

Bartın University, Turkey

Alp Eren Demirkaya

Bartın University, Turkey

**An Article of Ahmed Taceddin from Troyski about Theater Activities
of Russian Turks**

Abstract: *Teârûf-i Müslimîn* is a magazine which is published after II. Constitutionalism by intellectuals who are Tatar Islamists in Istanbul such as Abdürreşid Ibrahim, Osman Cudi, Yakup Kemal and Ahmed Taceddin from Troyski. The magazine, which aims to inform Islamic world about each other, broadcasts on mostly Turkish communities under Russian dominance because of fact that authors of magazine are Russian Turks. In this respect, the writings in *Teârûf-i Müslimîn* have contributed to recognition of social lives of Russian Turks and their problems in Istanbul which is center of caliphate. In this article, we would try to evaluate theatrical life of Russian Turks in that period by approaching to "Theater in Russia Muslims" which is article of Ahmed Taceddin who is one of the authors of magazine.

Keywords: *Russian Turks, Turkish press history, Turkish theater history, Teârûf-i Müslimîn, Ahmed Taceddin from Troyski.*

ГОД. III
БР. 5

ПАЛІМПСЕСТ

РАЛІМПСЕСТ

VOL. III
NO 5